

LÜHIDALT

Enn Nõu. Ülestähendusi ajast ja elust. Mälestuste kroonika 1956–2022. EKSA, 2023. 526 lk.

Raamatus oleva 66 aasta kroonika kohta on tagakaanel kasutatud epiteete *täpselt, lühidalt* ja *rikkalikult* – need sõnad iseloomustavad nii selle määratu faktikogu esitamislaidi kui ka peensust. Kuu-päevade kaupa, iga kuu omaette lõiguna, on lause-paariga üles märgitud kõik kohtumised, käigud, sündimised-surmad, eri üritused pagulaskogukonnas, väiksemad ja suuremad perekonnasündmused, tõesed ülesanded, poliitiline programm, erialane edenemine arstina ja nii enda kui ka abikaasa Helga eneseteostus kirjanikuna, ainelised saavutused, majaehitus Uppsalas, paadisõidud ja -remondid, ettevõtmised lastega, hiljem nende reisid ja kolimised, raamatu lõpuosas tihenev osavõtt Eesti kultuurisündmustest, paika loksuv elu kahes riigis jne.

Lakoonilisusest hoolimata avaneb teotahtest tulvil ja seda tarmukust hämmastava sihikindlusega ellu viiva perekonna võimas lugu ning samal ajal Rootsi pagulaskultuuri põhiaja ja tohutu suhtlusvõrgustiku tihe lugu. Seda on huvitav jälgida just sellises neutraalses kroonikavormis, nagu raamatus kasutatud: Enn Nõu laseb kõneleda faktidel endil, valdavalt ilma eriliste hinnangute ja emotsionaalse suhtumiseta. Erand on episood esimesest Eesti külastusest „23 aastat pärast põgenemist” (lk 130–135), milles on segunenud põnevuse, härduse, vapustuse ja hirmu kogemus. Napisõnalisusest

hällbib ka see, et Nõu ühiskondliku edene-mise algupoole avalikke sõnavõtte on tsiteeritud täies mahus – erasfääris on hoi-tud siiski ühtmoodi delikaatset ja lühidat joont. Nõnda saab harva mõni inimene, tegevus või kohtumine põgusa iseloomus-tuse osaliseks (näiteks 1977. aastal Helga ja õpilaste jalgpallimängu kohta: „Võib-olla tema vanuses mitte kõige sobilikum tegevus”, lk 214), ja selgi juhul võib tegu olla nagunii üldteada asjaoluga (nagu Karl Ristikivi kirjeldus „heatahtliku kirja-niku ja vaikselt naeratava” kolleegina, lk 215). Veelgi neutraalsem laad sõpradest ja külalistest pildi andmiseks on külaliste-raamatu sissekandeid tsiteerida, mis sage-neb raamatu teises pooles, kui on Upp-salas Askvägenile püstitatud majja sisse elatud (Nõude kodus on ulualust saanud hämmastav inimhulk), samuti kumab neist sissekandeist täheldusi Nõude endi kohta. Raamatu read on nimedest tulvil, seejuures vestluste sisu ei reeda tõtlikult registreeritud info kuidagi – sedaviisi on huvitav lugedes kaasa ja edasi mõelda, ka selles, kuidas üldse ja miks üht- või teist-moodi seltskond kokku sattunud.

Kroonika lõpeb lausega: „Võiks veel kirjutada, aga midagi peab jääma paberile panemata...” (Lk 527) Paberile on jäänud panemata küllap palju, nagu võib mõnest fraasist järeldada, kuid mitmesuguste tumemeelsuspäevikute ja halavate korres-pondentside taustal on meeldiv lugeda üleni elutervet ja tarmukat eluesitust, mis on keskendunud pikas perspektiivis päri-selt olulisele.

B. M.